

Zpěvní ptáci padnou do noty snad každému

Název emise: Zpěvní ptáci v našem okolí:

Pěnkavovití a Sýkorovití

Den vydání: 11. března 2020

Hodnoty: B (ke dni vydání 19 Kč)

B - Pěnkavovití – č. 1067 (ČP)

B - Sýkorovití – č. 1068 (ČP)

Výtvarný návrh: Jaromír a Libuše Knotkovi

Rozměry známkových obrazů: 23 x 40 mm

Tisk: Poštovní tiskárna cenin, Praha

Druh tisku: OF; **Tiskové formy:** obě 4x 50 známek

Papír: fil-an-OFF; **Náklady:** po 1 mil. známek

FDC: digitální tisk

Tisk: PTC Praha; **Náklad FDC:** 3.000 sérií

Když si připravuju podklady pro články o nových známkách, vždycky napřed ukážu jejich vzorce své ženě, protože mě zajímá její názor – je totiž největší „spotřebitelkou“ známek v naší rodině. V rámci zásilkové služby by jich adresátům na zásilky vylepí až neuvěřitelné množství – rozhodně to neobdává a dává si práci s rozsáhlými a pěkně složenými frankaturami (což vyvolává nelibost některých pracovnic na přepravce pošty, které reptají, že musejí sčítat nominální hodnoty a hodně razítkovat, jiné jsou naopak příjemně překvapeny, že takové zásilky hned tak nevidí – k těm se samozřejmě snaží vystát frontu). Mnozí adresáti jí pak mailem napíší, jak se jim to pestré výplatné líbilo, a někteří je dokonce vyfotí a vystaví na svém Instagramu, s radostně udiveným popisem, že vůbec netušili, jak pěkné známky u nás existují. Známky Knotkových bych jí ale ani ukazovat nemusel – ty se jí totiž spolehlivě líbí vždycky. A nebude v tom jistě sama, po nejnovějších zdařilých ptáčcích na přepážce jistě rádi sáhnou i ti, kdo by jinak nad námětem kupované známky ani neuvažovali. Je dobře, že pošta nešetřila na nepravém místě a pro tyhle nové výplatní známky nevybrala ten nejmenší formát, jak to u některých výplatních emisí bylo běžné. Díky tomu se na dvojici známek vešlo celkem sedm zpěváků, a každý přitom dostatečně velký, abychom si ho mohli prohlédnout i bez zvětšovacího skla. Já jsem si ho ale k oku přiložil, protože jsem si chtěl pořádně užít jemná peříčka a vůbec všechny detaily těchto precizně provedených kreseb, které by bez váhání mohl použít každý vědecký atlas ptáků. O námětu emise dál referovat nebudu, protože mi k němu poslal pár slov člověk nejpovolanejší, jeden z jejích autorů – Jaromír Knotek:

„Stačí, když ráno otevřeme okno a hned zaslechne nebo zahlédneme některého z našich zpěvných ptáků. Patří k nim kos černý se svým flétnovým zpěvem, cvrlikající vrabci, oblíbené sýkorky, rehci, červenky, občasně zaslechne strnada. Někoho překvapí, že ke skupině pěvců patří i dnes ve městech vsudypřítomné sojky, straky, kavky, vrány a krkavci.

Impulzem k vydání emise s tímto námětem bylo zjištění, že mnoho let, vlastně od vzniku České republiky, nebylo motivem známek zpěvné ptactvo běžné se vyskytující, často vidané. Vždy to byly druhy vzácné,

chráněné, ohrožené, které mnohdy celý život neuvídíme, anebo za nimi musíme někde do národních parků nebo chráněných oblastí. Naposledy u nás vyšla emise Ptactvo, ve které jsou tyto běžní pěvci zastoupeni, v roce 1972, tedy téměř před padesáti lety! Autorem jejich návrhu byl Mirko Hanák.

Každý, kdo se o ptactvo zajímá, jistě zpozoroval nebo se dočetl o dramatickém poklesu počtu kdysi běžných druhů. Ornitologové zabývající se sčítáním a ochranou ptáků konstatují, že se v poslední době sice daří zachraňovat ohrožené druhy, ale těch běžných naopak ubývá. Podle expertní studie zmizelo v Evropě za posledních 30 let více než 420 milionů ptáků patřících mezi nejrozšířenější druhy. Z pěvců ubyli například skřivani, strnadi, chocholouši, tuhýci, bramborníčci, vlaštovky atd. Snad nejznámějším případem je úbytek kdysi přemnožených vrabců, kterých u nás oproti situaci před 30 lety ubylo přes polovinu a jejich počet se stále mírně zmenšuje. Ve Velké Británii se početní stavy za dvě dekády snížily dokonce o více než 90 %!

Námět byl původně zamýšlen jako aršík, na kterém by bylo možné představit velké množství druhů. Když bylo ale rozhodnuto, že místo aršíku bude postupně vydáno šest známek, nemohli jsme se smířit s tím, že by na každé byl jenom jeden druh, jak je tomu na velké většině známek s tímto námětem. Bylo nám jasné, že si úkol ztížíme, ale rozhodli jsme se představit šest čeledí, vždy s několika zástupci.

Na první dvojici známek jsme představili některé druhy, u kterých dramatický úbytek zatím zaznamenan není. K těm nejmilejším a dosud nejčastěji vídaným pěvcům patří jistě sýkorky. U nás se jich vyskytuje šest druhů – na malé ploše známky představujeme čtyři z nich. Nejběžnější sýkorkou koňadra a modřinku, méně vídanou parukářku a sýkorku babku. Nepřítomná, naše nejmenší sýkorka uhelníček má podobnou kresbu jako koňadra, a sýkorka lužní je k nerozeznání od sýkorky babky. Na druhé známce jsou zástupci čeledi pěnkavovitých – takže pěnkava, po které je čeleď pojmenována, krásně zbarvený, nezaměnitelně pestrý stehlík a velikostí i tvarem těla dost odlišný dlask.“

Tolik tedy Jaromír Knotek, který k „seriózní“ části mailu připojil i „kulturní vložku“, kterou měl připravenou na tradiční představení emise v rámci setkání sběratelů na Hlavní poště v Praze. Z epidemiologických důvodů z něj však sešlo, tak vás jí potěšíme alespoň teď:

„Můj přítel ornitolog Jiří Hrubý, s kterým jsme již spolupracovali při výběru národního ptáka, mne před časem požádal, abych mu vypsal ptačí druhy, které se v okolí našeho bydliště vyskytují. Doslova napsal: 'Nahlaš ptačí strážníky. Už takový brhlík by mě ve vaší vilové čtvrti potěšil. A což teprve strnadi, mnozí jsou skvostní.' Nebavilo mne jen tak ptačí druhy fádne vyjmenovat a odpověděl jsem mu ve verších. Jsou to infantilní říkačky pro předškolní děti, ale i starší ročníky si přijdou na své.

Nejčastěji vidám kosa / jak žížala mu visí z nosa / a kolem něho sýkorky / jako pestré fáborcky. // U krmítka často sedá / holub hřivnác potravu tam hledá. / A po dešti uvnitř mokrých splešek / cáká se tam vrabčák, jak ztřeštěný šašek. // Moje žena někdy říká, / že viděla mlynařníka. / Jindy zase nařiká, / když kočka čapne strážníka. // Občas spatřím kterak úd / protahuje strakapůd. / Pod kůrou, když hledá stravu / div si neurazí hlavu. // Vidán bývá známý zvrhlík / co hlavou dolů leze – brhlík. / A proti němu, málem se ho lek' / šine si to šoupálek. // Nevím, jak se ti to pozdá / zrána ale vidám drozda. / To takový strnadi / zalétají neradi. // V létě k nám po řadu dní / létá rehek zahradní. / Na smrku, kde visí šišky / sedávají křivky, rezavé jak lišky. // Loupeživé sojky a zlodějky straky / pobývají všude kolem taky. / Ve chlívku, kde žilo kdysi prase / vlaštovka staví hnízdo zase. // Za domem uprostřed psích sraček / cupitavě poskakuje špaček. / Když od severu vítr duje / chocholouš střechu opravuje. // Na louce se pár koní pase / tam vidám

často konipase. / Shora dolů, tam a sem / kývá dlouhým ocasem. // Když na nebi krouží havrani / mívám chuť sáhnout po zbrani. / Abych se zbavil strachu, dám si loka, / kořalka chvilku pomůže, když myslím na Hitchcocka. // Přistihl jsem ženu u souseda Jaroslava, / jak si spolu prohlížejí ptáka brkoslava. / Je tomu už řada dní / byl to prý brkoslav severní. // A aby tomu byl už konec / na závěr zapěje nám zvonec. / Tenhle zvonec libě zní / je to zvonek zahradní. // Napsal jsem to ve verších / snad mne k tomu ponouk' šotek, / tak se hlavně opatrujte – zdraví Mirek Knotek.“

Známky a okolnosti jejich vzniku nám tedy popsal přímo autor, podívejme se proto na další součásti emise, na obálky dne vydání, které jinak běžně k výplatním známkách nevycházejí. Na obou jsou opět kresby ptáků, a i když – jak vím ze zasedání „výtvarné“ komise České pošty – jejich předlohy byly stejně krásné, jako jsou známky, tiskové provedení tomu, bohužel, neodpovídá. Plastický povrch obálek neumožnil zobrazení jemných detailů, a ani digitální tisk nemá takovou „vypovídací schopnost“, jako kvalitní ofset (i když byl použit stochastický rastr). Snad by se napříště pro takové případy mělo uvažovat s použitím obálek s povrchem hladkým. Ptáčci jsou i v obou razících, jejichž kresba je sympaticky jednoduchá, a přitom naprosto srozumitelná. Škoda, že taková nejsou používána v běžném provozu, adresátům by jistě vykouzila úsměv na tváři a zlepšila náladu.

Pěnkava obecná

Sýkora koňadra

